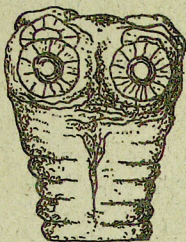
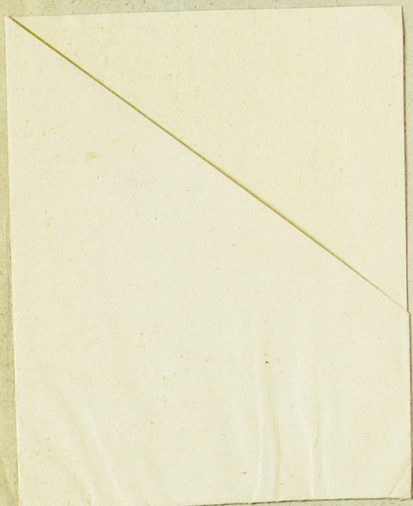


ԲԺ. Վ. ԽԱԶԱՏՐՅԱՆ.

ԱՂԻՔՆԵՐԻ ՃԻՃՈՒՆԵՐԸ



Տափակ հիմքի գլուխը



Հրահանգներ բոլոր յերկրներէ, միացնը.

№ ԳՐԱԴԱՐԱՆ „ՊՐՈՖԻԼԱԿՏԻԿԱ“ 32.

ԲԺ. Վ. ԽԱԶԱՏՐՅԱՆ.

616.362
Խ-98

ԱՅՈՒԳԵՄԻ Է 1981 ՔԶ

2

ԱՂԻՔՆԵՐԻ

30972
ՃԻՃՈՒՆԵՐԸ

A $\frac{1}{2533}$



ԹԻՎԼԻՍ - 1938

ՏՊԱՐՍՆ ՊՈԼԻԳՐԱՖԻԿՐՈՑԻ
ԱԿԱԿԻ ՇԵՐԵՅԵԼԻԻ ՓՈՂ. № 3.
ԳԼԱՎԼԻՏ 288. ՏԻՐԱԺ 6000.

ԱՂԻՔՆԵՐԻ ՃԻՃՈՒՆԵՐԸ

Վերջին գիտական հետազոտություններն ապացուցանում են, վոր համարյա բոլոր մարդիկ վարակված են ճիճուներով:

Մոսկվայի բժշկական քննությունները ցույց են տվել, վոր այնտեղ բոլոր յերեխաները տառապում են այս կամ այն տեսակի ճիճվով: Մեր կատարած քննությունները ևս տալիս են նույն հետևանքները:

Իհնչ ե ճիճուն. ճիճուն ձրիակեր (պարագիտ) ե, ինչպես և բաղլինջը կամ վոջիլը, միայն այն տարբերությունը, վոր ճիճուն ապրում ե մեր մարմնի մեջ, իսկ բաղլինջը մեր մարմնից դուրս. բացի այդ, ճիճուն մշտական պարագիտ ե, քանի վոր նա ընկնելով մեր աղիքների մեջ՝ համարյա թե շարունակ մնում ե այնտեղ, այն ինչ բաղլինջը միայն այն ժամանակ ե հարձակվում մեզ վրա, յերբ ուտել ե ուզում, իսկ ուտելուց հետո հեռանում ե:

Ճիճուները բազմանում են շատ ուժեղ կերպով. կլոր ճիճուն (ասկարիդը) մի տարում տալիս ե մոտ 64 միլլիոն ձվիկ, իսկ տափակ ճիճուն (սոլիտերը) 80 միլլիոն ձու:

Ճիճուներն ընկնելով մեր մարմնի մեջ՝ նախ առատությունը ծծում են մեր սնունդն ու արյունը և յերկրորդ՝ թունավորում են մեզ իրենցից արտադրած թունով. ճիճուներից մի քանիսն

այնքան խիստ թունավոր են, վոր քնատում են մինչև անգամ յեթե ընդամենը մի քանի հատ են: Կարելի չե հաստատապես ասել, վոր յերեխաների սակավարյունութեան ամենագլխավոր պատճառներից մեկը ճիճուներն են: Բացի պակասարյունությունից, պետք ե ճիճուներին վերադրել յերեխայոց մի շարք նյարդային հիվանդություններ: Ծիճուները պատճառ են լինում և այլ հիվանդությունների՝ վորովայնային ախֆի, արյունլուծութեան, բարակացավի, կույր աղիքի բորբոքման և այլն:

ՃԻՃՈՒՆՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ: Ազգաբնակչութեանը կարծում ե թե միայն մի քանի տեսակ ճիճուներ կան. այն ինչ նորագույն գիտական հետազոտություններն հաստատում են, վոր հարյուրից ավելի զանազան տեսակի ճիճուներ կան, սկսած ասեղի ծայրի մեծությունից մինչև մի քանի մետր յերկայնութեան:

Ծիճուները բաժանվում են յերեք խմբի՝ տափակ, կլոր և ծծող:

ՏԱՓԱԿ ԾԻՃՈՒՆՆԵՐ: Տափակ ճիճուներից մի քանիսը կոչվում են նույնպես ժապավենաձև, նեղ և յերկայն լինելու պատճառով. այս ճիճուներն ունեն փոքր գլուխ, վորին հետևում ե կարճ պարանոց և յերկար մարմին: Մարմինը բաղկացած ե առանձին մասնիկներից, վորոնք պարանոցի մոտ շատ փոքր են, իսկ վորքան հեռանում են դեպի պոչի մասն՝ ավելի մեծանում են: Յերիտասարդ մասնիկները դոյանում են պարանոցի մոտից. պոչի մոտի մասնիկները սեռականապես հասունացած մասեր են, վորոնք և արտադրում

ենն ձվիկներ: Մաշկն աշնալիսի կազմություն ունի վոր կարողանում ե ծծել իրեն հարկավոր սնունդը:

Գլխի վրա տափակ ճիճուներն ունեն ծծիչներ, վորով նրանք կսլչում են աղիքների պատերին:

Յուրաքանչյուր հասունացած մասնիկ միաժամանակ ունի արական և իգական սեռական գործարան. (հերմոֆրոդիտ են). իգական սեռական գործարանից բեղմնավորված ձվիկը միայն աշն դեպքում կարող ե դուրս ընկնել, յերբ մասնիկը բաժանվի մարմնից:

Բեղմնավորված ձվիկը կատարելապես զարգանալու համար պետք ե ընկնի մեկ ուրիշ կենդանու (միջնորդ կենդանի) մարմնի մեջ: Բեղմնավորված ձվիկի կեղևը, ընկնելով միջնորդ կենդանու ստամոքսի մեջ, հալվում ե և ձվիկը վերափոխվում ե փամփշտած ճիճվի. այստեղից ել այդ փամփշտած ճիճուներն մտնում են կենդանու մկանների և զանազան գործարանների մեջ: Մարդիկ այդպիսի կենդանու միսը կիսայեփ ուտելով, իրենք ել վարակվում են, այսինքն ճիճուն ընկնում ե նրանց աղիքների մեջ, վորտեղ և մնալով զարգանում ե:

Տափակ ճիճուներից հիշեմ հետևյալները՝



Մանկական յերիգ

1) Լայն ժապավենաձեւ նիւնու, վորի միջնորդ կենդանին ձկներն են, մանավանդ սիւզա, ոկուն և շչուկա ձկները:

2) Անգեւն քաւիակ նիւնու, վորի միջնորդ կենդանիները յեղջուրավոր անասուններն են:

3) Զինված քաւիակ նիւնու. սրանք ել լինում են խողի մսի մեջ:

4) Եխինոկոկ. սրանք ապրում են շան աղիքների մեջ, բաղկացած են 3—4 մասնիկներից. սրանց ձվիկները շան աղիքներից աղտոտությունների հետ դուրս են թափվում, վորոնք կարող են կաշեւ շան մազերին. յերբ վոր մարդիկ շոյում են շանը (մանավանդ յերեխաները) և հետո անդգուշությամբ ձեռքը բերանը տանում, վարակվում են եխինոկոկի ձվաներով. ձվաները բերանից կերակրի հետ ընկնում են աղիքների մեջ, իսկ այդտեղից կարող են ընկնել լյարդի, սրտի, յերկկամուկի, թոքերի և մինչև իսկ ուղեղի մեջ: Եխինոկոկը ինքը, փոքր ե, բայց նրա փամփուշտաձև ճիճուն կարող ե հասնել շատ մեծ չափերի: Այս ճիճուն շատ վտանգավոր ե մարդու նկատմամբ և կարող ե մահվան պատճառ լինել: Եխինոկոկն ընկնելով աչքի մեջ կարող ե կուրացնել մարդու: Իբրև նախազգուշական միջոց եխինոկոկով չվարակվելու համար, չպետք ե թույլ տալ յերեխաներին խաղալ շների հետ և մանավանդ չթողնել շներին նստել անկողնի վրա:

ԿԼՈՐ ԶԻՃՈՒՆՆԵՐ. Այս ճիճուները տափակներից տարբերվում են նրանով, վոր սրանց մարմինը կլոր ե և ամբողջ: Կլոր ճիճուների մարմինն առջևից բացվում ե բերանով, վորին հետևում

ե մարտողութեան գործարանը. կան սրանց թե արուները և թե յեզերը:

Կլոր ճիճուներով մարդ հիվանդանում ե ուղղակի կերպով, առանց միջնորդ կենդանիների:

Կլոր ճիճուներից ամենից փաստակարներն են՝ մանկական յերիզը, վիշապակ կամ ասկարիդը, տրիխինը և տրիսոցեֆալուսը (власоглав):

Մանկական յերիզ: Փոքր ճիճու յե, կեսից մինչև մեկ սանտիմետր մեծութեան, ապրում ե մարդու հաստ աղիքներում, վորտեղից ել եզերը դուրս են սողում և իրենց ձվաները դնում վերջաղիքի դրսի ծավաժքներում *): Մի յերիզը կարող ե դնել մինչև 12,000 ձվիկ:

Յերիզներն աղիքներից դուրս գալով, առաջ են բերում խիստ քոր անցքի (սրբան) շուրջը. քորը սաստկանում ե մանավանդ անկողնում պառկելուց, յերբ յերիզները դուրս են գալիս: Աղիքից դուրս գալով՝ յերիզները մտնում են փոքրիկ աղջիկների սեռական որդանը, առաջ են բերում խիստ քոր և դրանով ել պատճառ են լինում վատ սովորութեան (ոնանականութեան): Յերեխաները քորելով հետևը, նրանց յեղունգների տակ են ընկնում յերիզի ձվիկներն, իսկ այնտեղից ել հեշտութեամբ կարող են ընկնել բերանը և այդպիսով կրկին և կրկին վարակել:

*) Ահա թե ինչձև քննութեան համար ուղարկված արտաթորութեան (кал) մեջ շատ անգամ ձվիկներ չեն գտնում, չնայած յերիզի ներկայութեան: Քննութեան համար պետք ե թույլ կերպով քերել յերեխայի հետքի անցքի շուրջը և այդպիսին ուղարկել քննութեան:



Տրիխոցեֆալուս

Ձվիկները տարածմանը նպաստում են նույնպես ճանճերը. վերջիններս նստելով աղտոտությունների վրա՝ յերեզի ձվիկները կարող են իրենց թաթիկներով տանել և վարակել զանազան մթերքներ. նույնպես սպիտակեղենի միջոցով կարելի յե վարակվել:

Այն ընտանիքներում, վորտեղ յերեխաներ շատանան, յեթե մեկը դրանցից հիվանդ լինի և քնի մոտեցնենք, հետո միևնույն անկողնում, նրանց



Ասկարիդ (կլոր) ճիճուհի և իր ձուհի

եւ կը վարակի: Ահա թե ինչո՞ւ յերեխաներին միասին մի անկողնում չպետք է պառկեցնել: Լվացքի ժամանակ սպիտակեղենը պետք է յեփ տալ. յերեխաների մատների յեղունգները պետք է կարճ կտրել և մաքուր պահել, մթերքները պետք է ծածկած պահել, վոր ճանճերը չնստեն, իսկ մրգեղենը, կանաչեղենը ուտելուց առաջ մաքուր լվանալ:

Ասկարիդ (վիշապակ): Այս ճիճուհի շատ տարածված է մարդկանց մեջ. ապրում է բարակ աղիքների մեջ, վորտեղից յերբեմն կարող է անցնել լեղիի պարկի մեջ և կամ մտնել մեր ստա-

մոքսը և առաջ բերել խիստ փախուսն, վորի ժամանակ ճիճուն կարող ե ընկնել շնչափողի մեջ և մահվան պատճառ լինել: Ասկարիդը շատ թունավոր ե. նրա թուշնը գտնվում ե մարմնի մեջ. քանի կենդանի յե ասկարիդը՝ խիստ չի թունավորում յուր տիրոջը, բայց յերբ սատկում ե մարդու աղիքի մեջ (թեկուզ ճիճվի դեղի ազդեցությունից) և շուտով դուրս չի քշվում, այն ժամանակ նրա մարմինը քայքայվում ե, թուշնն ազատվելով ընկնում ե մարդու արյան մեջ և թունավորում. թունավորումն յերբեմն այնքան խիստ ե լինում, վոր մինչև իսկ մահվան պատճառ կարող ե լինել:

Ասկարիդի յեզը մինչև 60 միլլիոն ձվիկներ ե դնում. այս ձվիկները պետք ե հասունանան մարդու մարմնից դուրս, վորտեղ ձվիկի մեջ գոյանում ե փամփշտածև ճիճու (թրթուր) և միայն վերջիններս ընկնելով առողջ մարդու մարմնի մեջ առաջ կբերեն վարակումն:

Հետաքրքրական ե և այն, վոր փամփշտածև ճիճուն միայն այն դեպքում կատարելապես կըզարգանա, յեթե վորոշ ժամանակ մնա մարդու արյան մեջ, այս նպատակով փամփշտածև ճիճուն ծակում ե մարդու աղիքի լորձաթաղանթը, ընկնում ե արյան մեջ, անցնում թոքերը, այստեղ կրկին ծակում թոքերի հյուսվածքը և անցնում շնչափողը, վորտեղից ել վորկորի միջոցով գնում ե ստամոքսը և ապա ընկնում աղիքները, վորտեղ և փոխվում ե իսկական կլոր ճիճվի: Այդպիսով ուրեմն ասկարիդի թրթուրը յերկու անգամ ծակում ե իր տիրոջ մարմինը՝ առաջին անգամ աղիքից մտնում ե արյունը, իսկ յերկ-

բորդ անդամ արյունից անցնում ե թոքերը: Այս բանը գիտնականներին հայտնի յե յեղած միայն վերջին ժամանակներս:

Ասկարիդները միջնորդ տերեր չունեն: Վոր-պեսզի ասկարիդի թրթուրը մեր մարմնի մեջ չընկնին, չպետք ե ուտել անլվա կանաչեղեն, ընդեղեններ, մրգեղեն և այլն:

Տրիխինա: Յերկու տեսակի տրիխինաներ կան՝ մկանցների և աղիքների. մկաններինը շատ մանր են, հազիվ նկատելի. իսկ աղիքներինը քիչ մեծ. սրանք ձվաներ չեն դնում, այլ ծնում են կենդանի սաղմեր. սաղմերը տարածվում են ար-յան միջոցով ամբողջ մարմնի մեջ: Մարդս կա-րող ե վարակվել տրիխինայով կիսայեփ խոզի միս ուտելուց:

Տրիխինաներն մեծ քանակությամբ ընկնելով մարդու մկանների մեջ, առաջ են բերում ցավ, յերբեմն մեծ տաքություն, գլխի ցավ և այլն, վորով վարակվածը հիշեցնում ե վորովայնային ախֆով հիվանդի:

Տրիխոցեֆալուս—մորակաձև ճիճու (Хлысто-вик): Մոտավորապես 4—5 սանտ. մեծություն ունի. գլխի մասը շատ բարակ ե, մազի նման, վորի շնորհիվ ել նա ամուր կաշւում ե (խրվում ե) մարդու աղիքի լորձաթաղանթին: Այս ճիճու-ներով կարելի յե վարակվել ջրի, կանաչեղենի, ընդեղենների միջոցով, ուր նա ընկնում ե փո-շուց և մարդու աղտոտություններից:

Անկիլոսոմա: Մեծությունը 1—2 սանտի-մետր ե. առջևի մասում ունի ծծող գործարան, վորով և խրվում ե աղիքի մեջ և առատությամբ



Անիկիտատումա

արյուն ծծում: Անիկիտատուման առաջ և բերում
խիստ սակավարյունություն և թունաւորում և
մարդկանց:

ԾԾՈՂ, ՃԻՃՈՒՆԵՐ: Սրանք պատկանում են
տափակ ճիճուներին, և ինչպես անունը ցույց և
տալիս, ունեն ծծիչներ, վորոնցով և ծծում են
մարդու արյունը:

ՃԻՃՈՒՆԵՐԻ ՀԵՌԱՑՈՒՄՆ

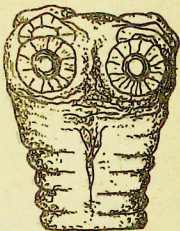
Ազգաբնակությանը ճիճուներից ազատելու
խնդրում, ինչպես այդ շեշտում և նույնպես
պրոֆ. Սկրյադինը, պետք և հոգան վոչ թե մի-
այն առանձին անհատները, այլ և պետությունը:

Զե՛ վոր ճիճուների հիվանդությունը մեր
իրականության մեջ կրում և սոցիալական ախտի
բնույթ. ճիճուները վոչ միայն առանձին անհա-
տին են քայքայում այլ և ամբողջ հասարակու-
թյանը, պետությանը:

Ճիճուներից ազատվելու խնդրում, սխալ են
այն մարդիկ, վորոնք չնկատելով իրենց մեջ ճիճ-

վի նշաններ, համոզված են, թե ճիճու չունեն
և հեռատես չեն դիմում բժշկության. պետք է
ի նկատի առնել, վոր այդ ճիճուները տա-
րիներով կարող են ծծել մեր արյունը, և մեզ
համար աննկատելի կերպով քայքայել մեր առող-
ջությունը: Յես դեռ ևս շատ տարիներ առաջ
խորհուրդ եմ տվել և այժմ ել պնդում եմ, վոր
զոնե տարեկան մի անգամ պետք է արտաթորու-
թյունը (կղկղանք—кал) քննության տալ, ճիճու-
ների ներկայությունը վորոշելու համար:

Ինչ վերաբեր-
վում է այն հարցին,
թե ինչպես բժշ-
կվենք ճիճուներից,
վոր հեռանքը դրա-
կան լինի, պետք է
ի նկատի ունենալ
վորոշ մանրամաս-
նություններ. այն-
ինչ մեզանում ճի-
ճվի դեղորայքը սո-
վորաբար ընդունում
են շատ շաբլոն կեր-
պով, վորի պատճա-
ռով ել ճիճուն մնում
է աղիքների մեջ
նստած:



Տափակ ճիճվի գլուխը

Ի նկատի առնելով այն հանճամանքը, վոր
ճիճուներն աղիքի մեջ ծածկված են լինում կե-
րակրի մասսայով, վորը թույլ չի տալիս դեղին
կաշիքու ճիճվին, դրա համար պետք է հեռաց-
նենք ճիճուների այդ պատնեշը՝ աղիքների բո-

վանդակությունը: Այս նպատակով նախքան ճիճ-
վի դեղն ընդունելը մի յերկու որ պետք է նշա-
նակել թեթեւ, հեշտամարս կերակուր, իսկ դեղն
ընդունելու նախորդակին պետք է խմել լուծո-
ղական:

Քանի վոր բոլոր ճիճվի դեղերը թունավորող
են, ուրեմն և դեղը պետք է նշանակի բժիշկը,
նախորոք լաբարատորյական քննութեան միջոցով,
ընորոշելով ճիճվի տեսակը: Առանձնապէս զգուշ
պետք է լինել դեղի քանակի նկատմամբ: Հղի
կանանց սովորաբար չի թույլատրւում ճիճվի
դեղ ընդունել:

Ճիճու հեռացնող դեղերից մի քանիսը սպա-
նոււմ, իսկ մյուսները ժամանակավորապէս մի-
այն թմրեցնում են ճիճուներին. ինչպէս մեկ,
նույնպէս և մյուս դեպքում պետք է ըստ հա-
րավորութեան շուտ հեռացնել ճիճուներին աղիք-
ներից, վորովհետեւ յետեւ նրանք աղիքներում յեր-
կար ժամանակ մնան, թմրածները կրկին կրկազ-
դուրվեն՝ ուշքի կըզան, իսկ սպանվածները քայ-
քայվելով կըթունավորեն մարդուն, ինչպէս այդ
մենք տեսանք ասկարիդի նկատմամբ: Ահա թե
ինչո՞ւ անհրաժեշտ է ճիճվի դեղն ընդունելուց
2—3 ժամ հետո անպատճառ լուծողական խմել:
Լուծողականը և այն լավ կողմն ունի, վոր շու-
տով մարմնից քշում է աղիքների մեջ մնացած
ճիճվի դեղի ավելորդ մասը:

Հիմնվելով գիտական հետազոտութեանների
վրա, վորոնք հաստատում են աղբաբնակութեան
համարյա գլխովին վարակումն ճիճուներով, ան-
հրաժեշտ է մանրամասն կերպով բացատրել հա-

ստրակության լայն խավերին նախազգուշության միջոցները:

Մինչև վերջին ժամանակներս մի քանի տեսակ ճիճուների դուրս քշելը համարվում եր անհնարին. այժմ քանի վոր ինչպես արտասահմանում նույնպես և Ս. Ս. Պ. Հ. այդ ուղղությամբ կատարված դիտական հետազոտությունները հաստատած են, վոր բոլոր տեսակի ճիճուներին կարելի չե հեռացնել, ուստի և կրկնում եմ, վոր չպետք ե սպասել ճիճուների սովորական ախտանիշների յերևան գալուն (գլխի պտտոց, սրտի խառնումն, քթի քոր գալը, բերանից թքի հոսալը, առամենների կրճտելը...) այլ պետք ե տարեկան դոնե մի անգամ արտաթորությունը քննության տալ, վորոշելու ճիճուների ներկայությունը ու տեսակը, և այնուհետև դիմել մասնագետ բժշկի խորհրդին համապատասխան դեղ ընդունելու համար:

Դպրոցական յերեխաներին ճիճուներից ազատելու խնդրում ակտիվ մասնակցություն պետք ե ցույց տա դպրոցը, դպրոցական բժշկի գլխավորությամբ, լայն կերպով զրույցներ ունենալով ինչպես յերեխայոց հետ, նույնպես և նրանց ծնողներին. իսկ ամբուլատորյանները պետք ե հոգ տանեն ապահովելու յերեխաներին ճիճվի դեղով:



30972
A 2533

ԼՈՒՅՍ ՏԵՍԱՎ ՅԵՎ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Ե

ԲԺ. Վ. ԽԱԶԱՏՐՅԱՆԻ

ԻՆՁ ՊԵՏՔ Ե ԻՄԱՆԱՆ

ՄՐՏԻ ՀԻՎԼԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՎ ԱՐՏԵՐԻՈՍԿԼԵՐՈՋ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐԸ

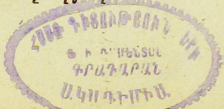
Ռուսերեն լեզվով

Հետեվյալ բովանդակությամբ

Սիրտը, արյունատար անոթները և սրանց գործունեությունը. Արյուն և արյան ճնշումն. Սրտի հիվանդությունները. — Պերիկարդիտ, Ենդոկարդիտ, ՄԻՈԿԱՐԴԻՏ. ՄՐՏԻ ԱՐԱՏՆԵՐ (porok сердца). սրտի լայնացումն, սրտի թուլություն. Չղալին սիրտ. աորթաի լայնացումն (аневризма). Արտերիոսկլերոզ. Այս հիվանդությունների նախազգուշացումն. Ջրաբաժություն. Բժշկությունը և թե ի՞նչպես պետք է ապրի սրտի հիվանդություն ունեցողը. սնունդ և դիետա. Ալբոհոլային խմիչքների, ծխախոտի, ֆիզկուլտուրայի և սպորտի ազդեցությունը սրտի վրա:

ԳԻՆՆ 60 Կ.

Ծախվում է գրախանութներում. կարելի չէ դիմել և հեղինակին. Թիֆլիս — Վոդնեսենսկայա փող. № 8
ընակարան ԲԺ. Վ. Խաչատրյանի:



ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.



FL0037277

ԲՃ. Վ. ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

A $\frac{1}{2533}$

ՅԵԿ

Օրինակ

1. Triphenylmonomethylarsoniumjodid und se
pharmak. Wirkung. (սպառ.)
2. Սիֆ. և Հաթա-երլիխյան «606»-ը (սպառ.) . 15 Կ.
3. Сохранение здоровья (распр.)
4. Волосы 10 Կ.
5. Բաղձածնություն, արվեստ. ամուսնություն և
հակաբեղմնավորական միջ. Բ. տպագր. . 25 Կ.
6. Անդրադարձ տիֆ (սպառ.) 20 Կ.
7. Բժափոր և փորովայնային տիֆ (սպառ.) . 30 Կ.
8. Малокровие и его лечение 25 Կ.
9. Гигиена женщины выпуск I (սպառ.) 20 Կ.
10. Легоч. заболев. I книжка 25 Կ.
11. Խնչ և վարակիչ հիվանդությունը (սպառ.) . 15 Կ.
12. Վեներական ախտեր 20 Կ.
13. Առողջապահական դասընթաց (սպառված)
14. Медицинск. терминология. 50 Կ.
15. Половые отклонения и пол. воспитание. . . 30 Կ.
16. Համաճար. ինֆլուենցիա (սպառ.):
17. Աղիքների ճիճուները և սրանցից ազատվելու
միջոցները 20 Կ.
18. Гигиена ученика 25 Կ.
19. Болезни сердца 60 Կ.
20. Ձողձոցի ձողձոց
21. Աշակերտի առողջապահությունը 20 Կ.
22. Աղիքների ճիճուները 10 Կ.

Պահեստը հեղինակի մոտ՝ —

Тифлис, Вознесенская ул. № 8. кз. д-ра Хачатрян.